

Struggle and Supplication

שבועות תשע"ז

שסו 2 ד רב"ג חג השבועות * מנחת מיכאל

קצב יום הכיפורים / דרש דוד ר הורו"ק

מבואר בספרים דכונת המועדות והימים טובים היא כדי שיהיו ישראל קוראים אותם מקראי קדש להתעלות בהם בדביקות ה', באהבתו וביראתו בתורתו התמימה (ע"י משנה ברורה ריש הלכות חול המועד בשם הכלבו).

יוביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבעתכם מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו (במדבר פס', כו - מתוך קריאת התורה לשבעות)

ובירושלמי איתא, שזוהי גם מטרת חול המועד האסורים בעשיית מלאכה כדי שיהיו העם עמלים בתורה ומתעלים בעבודת ה'.

לכאורה יש להתבונן, מדוע דוקא חג השבועות נקרא "יום הביכורים" הן אמנם שתקופה זו היא תקופת הקציר, אולם מדוע מכל התקופה נקבע דוקא יום חג מתן תורה ליום בו מתחילה מצות הביכורים, עד כדי כך שלא קיבלו מאנשי הר צבועים את ביכוריהם קודם לעצרת?

ואם כן עלינו להבין, דבשלמא בשאר ימים טובים כמו פסח וסוכות הרי לפנינו שבעה ימים שאפשר להתעלות בהם, אבל חג השבועות נקבע ליום אחד בלבד לכאורה איך יד האדם יכולה להגיע לתכלית המכוונת בנתינת המועדות.

3a שמה התמקדות - ר' זאבין
אלא כפה, קחו עמכם דברים, שתי הלחם, ב' הכוחות, תורה ותפילה, קול קול יעקב, ב' הקולות, תורה ותפילה, זה הכח שלנו, מלכות, פה, ע"י ה'בור, תפילה כפה, ממשכים הבחינות של מלכות, ממלכת כהנים, כל ישראל בני מלכים, ככל שביעות יש מצב של וההר בוער כאש עד לב השמים, ואיך זוכים לקבל, בהגיגי תבער אש, ע"י תפילות, ותחנונים, ברענט מען אהן די פייערטיג, וצדיקים ז"ע האבען מוראדיג
4-36
והנה מצינו דבר זיודש בדברי השפת אמת זע"א (שבועות פרמ"ז ד"ס נענין קריאת), שממנו יתד וממנו פינה גם לענין המאור שבה שמוזכרו למוטב, וזלה"ק *שמעתי מפי מו"ז ז"ל כי שתי הלחם רמוזים לבחינת תורה ותפלה עכ"ל. ולכן יש לחבר בחינת תפלה שהוא בחינת

4 PENETRATING INSIGHTS INTO PESACH, SHAVUOT AND SUKKOT R. KANADORSKY ז"ל

Two primary currents seem to flow parallel in the description of the essence of a Torah life: truth and beauty, the mind and the heart, halakhic and aggadic. These are the two basic elements that have alternately been referred to as the substance of our faith. A genuine Jewish life surely requires the harmonious combination of the two. When the two currents supplement each other, they result in the ideal life that God commands His people to fashion. When these two currents exclude each other, Jewish life is paralyzed and the chances for the perpetuation of Torah are negligible.

Where do we find, the rabbis wonder, hat the Torah employs an acrostic method of speech? For it is written אנכי רבנן אמרי: אמירה. אנכי and we find an abbreviation in the word אנכי אלהי

The Sages said that the first letter, *aleph*, stands for נעימה, כתיבה יהי, the *nun* for נעימה, and the *yud* for יהיבה. Before presenting the Torah to the Children of Israel, God gave them the complete sense of Torah in the expression נעימה כתיבה יהיבה - a proclamation (i.e., the Torah) which is pleasant and sweet, given in writing.

The Talmud continues with an alternative analysis of the message bedded in the word אנכי אמריה. איכה דאמרי אנכי למפרע: יהיבה כתיבה נאמנין אמריה. אנכי אמרי, says the Talmud, found a quite different thought shrouded in the word אנכי: I am presenting you with a Torah whose words are true!

And these two interpretations are not necessarily in conflict with each other. The essence of Torah is, indeed, the combination of the ideas expressed in the two terms: נאמן and נעימה - pleasant and true, sweet and pleasing.

These two elements that are to be found, which should be found in each and every mitzvah of the Torah, are symbolized also by the two heroes of the festival of Shavuot. Shavuot is the festival of matan Torah, and Moses is obviously the hero of that drama of revelation. But Shavuot is also dedicated to honor King David whose *yahrzeit*, according to tradition⁴, occurs on this *Yom Tov*. We also read מגילת רות, which recounts the ancestry of David. These two heroes, Moshe and David, symbolize in their lives and in their legacy the two fundamentals of the mitzvot of our faith.

Moshe represents *halakha*; Moshe represents truth; Moshe represents the mind. David is described⁵ as נעים זמרות ישראל. David is the one who left us a heritage of music and poetry, the *zemirot ve-tishbahot* that must supplement the *halakha* of Moshe. Each and every mitzvah of the Torah is composed of these two elements. Each mitzvah demands its complete fulfillment in the halakhic sense. And from each mitzvah there must emanate a spiritual beauty and spiritual pleasure.

If *Yiddishkeit* in our communities is suffering, it is often because one or the other of these two elements is lacking. Orthodox Jews, too, can fail in

their integration and harmonization of these two elements. We can, perhaps, divide those who wish to maintain and perpetuate the traditions that date back to *matan Torah* into two camps. Each camp clings to its own choice, not realizing that the Ideal lies in the combination of both. One has chosen Moshe and disregarded David. The other claims to have chosen David but sometimes behaves as if it believes Moshe to be obsolete. One has chosen the rabbinic opinion that נאמנין אמריה – the words of Torah are exact and demanding. The other claims to have chosen beauty, נעימה, and disregards the *halakha*.

There are some very devoted Jews who are scrupulous in their observation of the letter of the Law. They study and apply the laws of *Shabbat* and *kasbrut* with mathematical precision, but they fail to see the beauty and the joy in the performance of *mitzvoth*. They apply their intellects to understand the nuances in a Talmudic discussion, but only if it has halakhic implications. They look askance at and gloss over the aggadic discussions, missing an opportunity to view the "hearts" of *Hazal*. Their observance is scrupulous but perfunctory. They are missing the נעימה of David (ed.).

9 Maimonides⁷ teaches us:

* כלומר כתבו לכם תורה שיש בה שירה.

Every Torah must also include this song. Strict Torah without the song is incomplete, as is a song without Torah.

The Talmud teaches us⁸

וקשרתם... וכתבתם, כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה, וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה.

Maimonides⁹ codifies this talmudic formulation as follows: Only one who is obligated to bind the *tefillin* on his arm and believes in the commandment is qualified to write a Torah, *tefillin* or *mezuzah*. Once again we see that the beautiful writing of a scribe is acceptable only if the scribe believes in and adheres to the details of the *mitzvoth*.

As I noted at the outset, this duality is at the core of our celebration of *Shavuot*, and that is why the heroes of this day are both Moshe Rabbeinu and David ha-Melekh.

The Talmud¹⁰ records the following observations of our rabbis:

אמר רב לא אברי עלמא אלא לדוד ושמואל אמר למשה.
* Rav said: The world was only created because of King David. Shemuel said: Because of Moshe. Rashi explains:

אלא לדוד – בזכות דוד שהיה עתיד לומר כמה שירות ותשבחות. למשה – בשביל משה שהיה עתיד לקבל את התורה.

Rav said the world was created in the merit of David, who was destined to offer songs and praises. Shemuel said that it was created in the merit of Moshe, who was destined to receive the Torah.

The *midrash* tells us¹¹:

את מוצא כל מה שעשה משה עשה דוד, משה הוציא את ישראל ממצרים... משה נתן חמשה חומשי תורה לישראל, דוד נתן חמשה ספרים שבתהלים לישראל.

11 הדבר שנותן כח להחזיק מעמד ולעמוד בניסיונות, הוא מעמד הר סיני

מלמדינו הרמב"ם בדבריו אלו מבט נוסף והוא, כי מעמד הר סיני אירע באופן יוצא דופן, וכל זה הוא בכדי שכאשר יגיע אדם מישראל לקשיים ומצבי מצוקה, לניסיונות ולצרות, יוכל הוא להחזיק מעמד. במשך כל ההיסטוריה של כלל ישראל - אם זה לכלל ואם ליחידים - הדבר שנותן כח להחזיק מעמד ולעמוד בניסיונות, זה מעמד הר סיני. כמו שכתוב (שמות כ, יז): "כי לבעבור נסות אתכם בא האלוקים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו". פירוש, "זה שנגלה עליהם בענין זה", הוא "כדי שתעמדו בכל ניסיון שיפגע בכם באחרית הימים, שלא יזוז לבבכם ולא תחטאו".

מעמד הר סיני - הכח לעמוד בניסיונות
ע"פ אל"כ
ר' ח' ס' ה'

מעמד הר סיני - הכח לעמוד בניסיונות

8 "השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים"

נאמר בתורה (דברים ד, ט-יא): "רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והוודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלוך בחורב". מפורש בתורה האיסור לשכוח את 'מעמד הר סיני', וכן נאסר להסירו מן הלב, אלא עלינו לזכור זאת ולהעביר את זכרון מעמד זה לבנים ולדורות הבאים אחריהם. ולא זו בלבד אלא שענין זה נחוץ וחשוב כל כך, בזה תלויין כל חיי האדם - "השמר לך ושמור נפשך מאד", כשם שצריך האדם לשמור את הנפש שלו ואת החיים שלו, כך צריך הוא להישמר בדבר זה, שלא לשכוח את מעמד הר סיני.

אננו תמהים: מדוע אכן חשוב עד כדי כך לזכור זאת ולא די בכך שיודעים אנו דבר זה. ישנם דברים רבים שאנחנו יודעים וצרכים לדעת אותם, אבל אין חובה לזכור אותם בכל עת ובכל שעה. כל ידיעה קיימת אצל האדם בתודעה בליבו ובראשו, וכשתמערור צורך להשתמש במידע זה, מוציא הוא אותו מזכרונו ומשתמש בו. ואילו כאן ישנה מצוה מיוחדת שצריך במשך כל הזמן לזכור ולחיות את מעמד הר סיני. וצריך ביאור במה נתייחד עניין זה.

9 "חזקו ואמצו והשענו על הפסוקים האלה האמתיים"

הרמב"ם באיגרת תימן - איגרת שיועדה ליהודים שסבלו ניסיונות נוראיים - בתוך דבריו כותב כך: "ואתם, אחינו, חזקו ואמצו והשענו על הפסוקים האלה האמתיים, ואל יבהילו אתכם השמדות אם תכפו אתכם, ואל יפחיד אתכם תוקף יד האויב עליכם וחלישת אומנתו, שכל הענין הזה אינו רק נסיון ובחינה להראות אמונתכם וחתבתכם בעולם, ושלא יחזיקו בדת האמת בעתות כאלו אלא החכמים יראי ה' מורע יעקב, הזרע הטהור והנקי שנאמר עליהם (יואל ג' ה'): 'ובשרידים אשר ה' קורא', באר שהם יחידים והם האנשים שעמדו אבותם על הר סיני, ושמעו הדבור מפי הגבורה, ושלוו ידיהם ואמונתם לברית וקבלו על עצמם המעשה והקבלה ואמרו: כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע, וחייבו דבר זה עליהם ועל הבאים אחריהם, שכן כתוב (דברים כ"ט כ'): 'לנו ולבנינו עד עולם'. וכבר הבטיחנו הבורא יתברך כאדם הנכנס ערב לחברו ודי לנו בערבותו, הוודיענו שכל מי שעמד על הר סיני שהם מאמינים בנבואות משה רבינו בכל מה שבא על ידו, הם ובניהם ובני בניהם עד עולם, שכן אמר הקדוש ברוך הוא

יתברך (שמות י"ט ט'): "הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בן יאמינו לעולם".

10 "תגדלו בניכם על המעמד ההוא הגדול"

בהמשך כותב הרמב"ם: "וכמו כן זכרו מעמד הר סיני שצונו הקדוש ברוך הוא לזכרו תמיד, וגם הזהירנו מלשכחו אותו, וצונו ללמד אותו לבנינו כדי שיגדלו על תלמודו, הוא מה שנאמר (דברים ד' ט' - י'): "רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והוודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחרב".

11 "וראו לכם, אחינו, שתגדלו בניכם על המעמד ההוא הגדול, ותספרו בתוך קהל ועדה גדולתו והודו שהוא עמוד שהאמונה טובבת עליו, והטענה המביאה לידי אמת, וגדלו המעמד ההוא על כל גדולה כמו שגדלו הקדוש ברוך הוא, שנאמר (דברים ד' ל"ב): "כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך". נדעו אחינו בברית הזאת ובטברה הזאת, שהדבר הגדול הזה שנראה במציאות שהעיד עליו מבוחר כל העדים שלא היה מקודם כמוהו וכן לא ילה אחריו כמוהו, והוא שתשמע אומה אחת בכללה דבור הקדוש ברוך הוא ושתראה כבודו עין בעין, ודבר זה היה שתתחזק האמונה חזק שלא ישנהו משנה, ויגיע לנו על ידי האמת כדי להעמיד רגלינו לבל ימעדו אשורינו בעתות כאלו, כשיתחדש שום רוגז או שמד על יהודים חס וחלילה וכשתתגבר יד האנס, שכן כתוב (שמות כ' כ'): "כי לבעבור נסות אתכם בא האלהים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו", כלומר שזה הנגלה עליהם בענין זה, כדי שתעמדו בכל ניסיון שיפגע בכם באחרית הימים, שלא יזוז לבבכם ולא תחטאו. ואתם, אחינו, היו על בריתכם קיימים ובדתכם מחזיקים ועל אמונתכם נוהגים

מעשה ברור מה שציוותה התורה "השמר לך ושומר נפשך מאד", שהרי כל אדם מישראל ניצב לעתים בפני קשיים ובפני ניסיונות וצרות, ומה שעומד לן לאדם לתמוך, לסעוד ולהחזיקו - זהו מעמד הר סיני, שעניינו "לבעבור נסות אתכם בא האלוקים", בכדי שתעמדו בכל הניסיונות. לכן, אם לא נזכור את מעמד הר סיני, הרי שסכנה רבה היא לנו ולנפשינו שמא לא נעמוד חלילה בניסיונות ובקשיים.

∞ עינינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר את האש והקולות והלפידים

מה היה אותו מעמד ומה התרחש שם? הרי צריך ללמד ולספר אותו, מה מספרים ומה מלמדים? כך כותב הרמב"ם (רמב"ם הלכות יסודי התורה פ"ח ה"א): "משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה, שהמאמין על פי האותות יש בלבו דופי שאפשר שיעשה האות בלט וכשוף וכו', ובמה האמינו בו במעמד הר סיני שעניינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר האש והקולות והלפידים ותוא נגש אל הערפל והקול מדבר אליו ואנו שומעים משה משה לך אמור להן כך וכך וכו'".

ולכאורה דברי הרמב"ם מופלאים הם: כל אותם דברים מופלאים שכל הרואה עומד נדהם למולם ומתפעל כדוגמת קריעת ים סוף, ירידת המן, הוצאת מים מן הסלע, בליעת האדמה את קרח ועדתו - כל אלו כביכול אין בהם ראייה על אמיתות נבואת משה. ורק מעמד הר סיני, בו היה אש, קולות ולפידים, בזה יש את הכח בכדי להראות ולהוכיח את אמיתות נבואת משה. ולכאורה מדוע דבר זה מאמת ומשכנע יותר מקריעת ים סוף, אתמהא!

• דבר נוסף שעלינו לבאר בדברי הרמב"ם הוא מה שכתב: "האש והקולות והלפידים", מה היא 'אש', מה הן 'קולות' ומה הן 'לפידים'.

∞ מעמד הר סיני - מעמד נבואה

מעמד הר סיני היה מעמד של נבואה, בו כל כלל ישראל הגיעו לדרגת נביאים. כפי שרואים אנו כי לאחר מעמד הר סיני הקב"ה אמר למשה רבנו: "אתה פה עמוד עמו", ולכלל ישראל אמר: "שובו לכם לאהליכם". דהיינו, משה רבינו יישאר בדרגת הנבואה שלו. ואילו כלל ישראל יחזור לדרגתו הקודמת. אבל בזמן מעמד הר סיני היו כלל ישראל במדרגת נביאים; ראו מראה נבואה. לא רק שראו בעיניהם את ההר ואת האש, אלא הרבה יותר מכך ובמו שנבאר להלן.

∞ הכח הרוחני המחזיק את כל העולם הגשמי - זה דיבורו של הקב"ה

עולם, כידוע, מלשון 'עולם'. כשמתבוננים אנו בבריאה, רואים אנחנו עולם גשמי; תומר וגשם. אבל באמת שום דבר גשמי אין לו כח קיום מצד עצמו. כל מה שיכול להחזיק ולהוות משהו, זהו רק הכח הרוחני שזה מה שיכול להחזיק ולקיים את העניין הגשמי. הרי אומר: כל המציאות הגשמית מתקיימת ומבוססת על המציאות הרוחנית, הגשמיות מצד עצמה איננה מציאות קיימת.

∞ עשרת המאמרות - בריאת העולם, עשרת הדיברות - קיום העולם

ונבאר הדברים: בהר סיני שמענו את עשרת הדיברות. והנה במסכת אבות (פ"ה מ"א) מפורש: בעשרה מאמרות נברא העולם, ומבואר בדברי הקדמונים שעשרת הדיברות הן הן אותם עשרה מאמרות שבהם נברא העולם. עשרת המאמרות הן בריאת העולם, ואילו עשרת הדיברות הינן קיום העולם. דהיינו, עשרת הדיברות שהם תמצית התורה (כפי שמבואר בדברי הראשונים) מקיימים את העולם שנברא בעשרה מאמרות. "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת", "בריתי יומם ולילה" - אלו עשרת הדיברות, חוקות שמים וארץ - אלו עשרת המאמרות.

העולם נברא בעשרה מאמרות - פירושו הוא, שבעצם כל ההוויה של העולם, כל מציאות הבריאה, הן מאמרות. "דבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם" (תהלים לג, ו), צורתו של העולם כפי שנראה הוא בעינינו, מה שמכונה בלשוננו 'גשמיות' ו'חומריות' המתנהלים כביכול על פי הטבע, זוהי בחינה מסוימת של הגשמה הבאה מצמצום ש'המקיים' האמיתי שלו זהו דבר ה'. אבל האמת היא, כי כל מציאות הקיימת בעולם, הכח ה'מקיים' שלה אלו הן עשרת המאמרות. כך כותב (תהלים קיט, טו): "לעולם ה' דברך ניצב בשמים". השמים שאנו רואים - זה המאמר "יהי רקיע", זוהי המציאות האמיתית של השמים אמנם בעינינו רואים אנו זאת כשמים, אבל באמת זהו "יהי רקיע". כאשר רואים אנו ארץ, יבשה, מיני דשא וצמחים, המציאות האמיתית של דברים אלו - זה מאמרו של הקב"ה: "תוצא הארץ דשא עשב מזריע עץ עושה פרי". זהו "העולם נברא בעשרה מאמרות", שזהו מה שמהווה אותו, מקיים אותו, ומחזיק אותו.

חז"ל דורשים (ברכות י"א) על הפסוק (שמואל א' ב, ג) "אין צור כאלוקינו" - "אין צייר כאלוקינו". הקב"ה צייר את העולם בציור אומנותי כל כך, עד כדי

שסבורים אנחנו כי העץ הינו עץ בפני עצמו, אדמה היא אדמה, ים זה ים ושמים אכן שמים הן. לא! "אין צייר כאלוקינו", כל מה שאנו רואים, איננה המציאות האמיתית, המציאות האמיתית הן עשרת המאמרות. וכאמור, כולם תלויים ועומדים בקבלת התורה.

* אלא שהעולם הזה נברא באופן זה שעולם נעלם הוא. האדם יוכל לראות רק את החפץ המתלבש על הרוחניות - את החומר ואת הגשם. כלומר, רק את מה שהוא רואה בעיניו עיני בשר, משום שאנחנו בעולם של בחירה?

∞ זיכרון והשגת מעמד הר סיני, נותנת כח לאדם ללכת בדרכי החיים

והנה כאשר כלל ישראל יצא לדרכו להיוונו עם, צייד אותם קוב"ה במתנה. והיא, שבאופן חד פעמי כל כלל ישראל כולו קיבלו והשיגו מדרגה של נבואה. ונבואה זו הייתה: "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו". "אין עוד" - פירושו, שאין שום דבר בעולם, לא חומר ולא גשם. ישנו דבר אחד בלבד - בורא עולם! ועם זה יוצאים לדך. ולאחמ"כ - "שובו לכם לאהליכם" - תשובו להיות אנשים רגילים. אבל צריכים אתם לזכור היטב מה שראיתם במעמד הר סיני, כי זיכרון זה והשגה זו, הם שנותנים כח לאדם ללכת בדרכי החיים; לעבור את כל החושך, את כל הניסיונות ואת כל הקשיים הקניימים בעולם, ע"י הכח של "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו".

נמצא אפוא, שמעמד הר סיני עניינו, שכביכול, לקחו את כלל ישראל, תפסו אותם בציצית ראשם והחזירו אותם אחורה לתחילת העולם, לימי הבריאה. זהו מעמד הר סיני. ואז ראו הם את הבריאה של יום ראשון, יום שני, יום שלישי, יום רביעי וכו', "אכן אתה אל-מסתתר" (ישעיהו מה, טו), אבל במעמד הר סיני לא היה הוא 'מסתתר', אלא 'נגלה'.

אמנם כל זה לא יכול היה להימשך כך לעולמים, שהרי אילו יחיה האדם כן במשך כל ימי חייו, הרי שאינו בעל בחירה עוד ואין לו תכלית ומטרה בעולם הזה. וכמו שאמרו בני ישראל (דברים ה, כג): "ועתה למה נמות כי תאכלנו האש הגדלה הזאת אם יוספים אנחנו לשמוע את קול ה' אלוקינו עוד ומתנר", דהיינו, אם נמשיך להיות במדרגה כזאת שוב אין לנו מה לעשות עוד בעוה"ז. השיב להם הקב"ה (שם, כה): "ויאמר ה' אלי שמעתי... היטיבו כל אשר דברתי". מעתה ואילך אכן תשובו להיות בני אדם, אתם ממשיכים לחיות.

ומה שנותר לנו מהמעמד הזה, הוא - "לבעבור נסות אתכם בא האלוקים". שכשיהיו לכם קשיים וספיקות, אנסים ורודפים, או ירצו להשמיד אתכם וכפן עליכם להמיר את הדת ח"ו, או סתם שאלות וספיקות המתעוררות, לצורך כך צייד אותנו הקב"ה בתחילת דרכנו כאומה ב'מעמד הר סיני' - "לבל ימעדו אשורנו ושלצ תמוט רגלינו". שהרי ענין מעמד הר סיני הוטבע ונצרב עמוק בתוך נשמתו של כל יהודי. (ואף שכל יהודי עמד על הר סיני, מ"מ נסיון הבחירה היא האם להפעיל את הכח הזה או לא. אדם יכול לבחור לשכוח את מעמד הר סיני, וזוהי כבר בחירה שלו.) אבל אלמלא מצויידיים היינו בנכס גדול זה של מעמד הר סיני, לא היה בכוחותינו היכולת להחזיק מעמד בכל הצרות, בכל הקשיים ובכל הרדיפות. הרי כל העולם כולו במשך אלפי שנים שונא את כלל ישראל, "שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו", וה"לכלותינו" העיקרי איננו כלוי הגוף, אלא כלוי הנפש והנשמה, ע"י נסיונות ופיהויים מפיתויים שונים. ואם בדורות הקודמים היה זה בעניינים של אמונה והשקפה, בדורות שלנו רמת הפיתויים ואופיים הן בנסיונות שעניינים ומטרותם הן לעשות אותנו 'רחוביים'. להסיר אותנו מאצילות העולם היהודי ולעשות אותנו שפלים ונבזים כמו שאר אנשי הרחוב. ורבים היו חללים אלו מחללי החרב, ועל כל פנים בודאי שמסוכנים הן יותר, משום שגדול המחטאו יותר מן ההורג". והאפשרות להחזיק מעמד בזה, האפשרות של בחור צעיר לשרוד ולהחזיק מעמד בעולם של ימינו, זהו אך ורק מכח מה שצרב לו בנשמתו את מעמד הר סיני. וכדברי הרמב"ם שמי שעמד שם "לא ימעדו רגליו ולא ימוטו אשוריו" והוא יחזיק מעמד בכל הקשיים.

בעל הפייט אתה נגלית שהיה בתקופת התנאים (ע"י מינור סמסונה למאירי מאמר ז' פ"ו) יסוד בתקיעתא דיליה 'אתה נגלית בענן כבודך על עם קדשך לדבר עמם, מן השמים השמעתם קולך ונגלית עליהם בערפלי טוהר', ולכאורה ענין 'ערפלי טוהר' הוי תרת' דסתרי, שלשון ערפל * מורה על הסתר וכיסוי, ע"ד שאמר הכתוב (דברים ז, יא) 'וההר בוער באש עד לב השמים חושך ענן וערפל'. ועי' פירש"י שביאר דברי הכתוב (שמות יט, ט) 'ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן, וז"ל 'בעב הענן - במעבה הענן וזהו ערפל'. וע"ע בדברי הרב אבן עזרא (סג כ יא) 'זמילת ערפל - מרובעת. וטעמה חושך רב ועב. וטעם היות השם שם, ששם חושך סתור'. הרי שערפל מורה על חושך עב כפול ומכופל, הסתר לפני מהסתר וכיסוי בעד כיסוי, והנה תיבת טוהר מורה על נקיות וגילוי שאין למעלה הימנה, כאשר אמר הכתוב (שמות כד, י) 'ויראו את אלקי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר', ודרשו חז"ל (יומא נט.) 'הזה ממנו על טהרו של מזבח, מאי טהרו וכו' אמר רבה בר רב שילא על גלויה דמזבח כדכתיב וכעצם השמים לטוהר'. נמצא שערפלי טוהר הם תרת' דסתרי, שלשון ערפל מורה על ההסתר הגדול ביותר, ולשון טוהר מורה על הגילוי טהור בנקיות הכי גלויה, והלוא סתראי נינהו.

20

סוכתו. והנכון לפרש כי 'ערפל' הוא אור צח בהיר, ובאור המלה ערפל ערוי אפל, כלומר שהאפל מעורה ונעדר משם, והוא שם נאמר על עוצם האור הגדול, כי כשם שהחושך מסתיר הדבר * בתוכו שאיננו נראה, כן עוצם האור התקיף החזק של פני הכבוד מסתיר ומונע המסתכל להסתכל בו, והעד במלת ערפל שהוא אור, הוא מה שהזכיר כאן 'אשר שם האלקים', ממה שכתוב (דניאל ג, כג) 'ונהורא עמיה שרא', וזהו שאנו אומרים בתפלה ונגלית עליהם בערפלי טוהר, עכ"ד רבינו בחיי.

18 תרכה שבועות / פניני חן

רק השמר לך ושמור נפשך מאוד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והודעתם לבניך ולבני בניך, יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בתור...

זכירת מעמד הר סיני - ענון, עשן, ערפל

יחד עם הציווי האמור, לזכור את המעמד שהתקיים על הר סיני, חוזרת התורה (שם יא-יב) לספר על מראה ההר ואשר התרחש בו:

ותקרבון ותעמדון תחת ההר וההר בוער באש עד לב השמים חושך ענן וערפל, וידבר אליכם ה' מתוך האש...

הרי שזכירת מעמד הר סיני כוללת אף את תנאי המאורע, את האש הגדולה ואת הענן החושך והערפל שאפפו את ההר, כפי שמספרת התורה לעיל (שמות יט:טז - כ"ח):

ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר וקול שופר חזק מאוד ויחרד כל העם אשר במחנה... והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש ויעל עשנו כעשן הכבשן ויחרד כל ההר מאוד. ויהי קול השופר הולך וחזק מאוד... וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר ואת ההר עשן וירא העם ויגעו ויעמדו מרחוק... ויעמוד העם מרחוק ומשה ניגש אל הערפל אשר שם האלקים.

ההדגשה על נוראות המעמד סביב הר סיני, מבארים הספרים הקדושים באה ללמד לעם ישראל את אחד התנאים היסודיים של קיום התורה בידיהם לאורך הדורות והיינו שתמיד יהא צורך לאזור עוז ולהתקדם אל תוך הערפל * וכדי להשיג את התורה, כי המניעות לתורה הן בלתי-נמנעות, אחרי כי תמיד מנסה צד הטומאה ללכב את קדושת התורה מלחול על ישראל. שהרי זה לעומת זה עשה האלקים' (ראה קהלת ז"ד), ולכן לעומת קדושתה הנוראה של התורה מרים צד הטומאה ראש להפריע ולמנוע מן התורה את פעולתה הטובה ואת שפעה המבורך.

* קבלת התורה בכל דור, בכל יום ויום וביד כל יחיד וציבור מישראל, יש לה אותה צורה כקבלתה הראשונה: ענון, עשן, ערפל. ואמנם 'ומשה ניגש אל הערפל אשר שם האלקים' - החובה היא לבקוע בעד החושך והערפל ולמצוא בקרבן את האלקים ואת תורתו.

ונראה עומק הביאור בזה, שמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי, ואלו ואלו דברי אלקים חיים, שבאמת בעת מתן תורה היה ענן חושך וערפל, כפשוטו עב כפול ומכופל, והתורה ניתנה באופן זה בדייקא, לפי שצרכים אנו להאמין ולירדע שאין מקבלים את התורה רק בעת שהשמים טהורים מכל ענן, בעת מוחין וגדלות, ביום טובה היה בטוב, אלא אדרבא עיקר קבלת התורה הנצרכת, קבלת עול מלכותו ית"ש, הוא דייקא לעיתות ערב, בעת שהיום הולך ומאפיל בחושך כפול ומכופל, בעת שהצרות מתרבות וההסתרות מתגדל בהסתרות לפנים מהסתר, ודייקא בעת שהאדם טרוד ומבולבל בטיחות

22a

וענין זה הוא לימוד הכי נכבד שיש ליקח ולהתחזק מן הזמן המקודש והמופלא הזה, ליל מתן תורה, ובפרט בדורות המאוחרים, דורות עניים ויתומים, שהחושך הולך ומתגבב, ואפפנו צרות רבות ורעות, ונסיונות היצר הולכים ומתחדשים בכל יום, יש לידע שדייקא בתוך הערפל הזה, מצוי האור הגדול, וצריך כל איש ישראל להתחזק באמונת אומן, להמשיך

23

באר הפרשה
וי"ע
וי"ע
שבועות
שה

ביסוד זה ביאר הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק וי"ע (עפ"י נ"א יתרו ד"ה או יאמר) את תחילת פרשת 'קבלת התורה' וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר, אנכי ה' אלוקיך (שמות כ א-ב), ומבאר כי תכלית כל הדברים האלה (כל התורה כולה) שיכיר האדם כי אנכי ה' אלוקיך - אין עוד מלבדו אפס זולתו.

אנוכי ה' - אמונה בהשגחה פרטית ובטחון גמור בכורא

כתב הרא"ש שלכן פתח 'אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, ולא פתח בנס גדול יותר - 'אנכי ה' אלוקיך אשר בראתי שמים וארץ, כי רצה הכורא ללמדנו על האמונה בהשגחה ה' בפרטיות על כל פרט ופרט, ודבר זה נתגלה לעין כל ביציאת מצרים (יותר מבעת בריאת העולם). וז"ל הרא"ש (ארחות חיים ליום א' נו) לבפוח בה' בכל לב, ולהאמין בהשגחתו הפרטית, ובוה תקיים בלבבך הייחוד השלם, בהאמין בו כי ענינו משוטטות בכל הארץ, וענינו על כל דרכי איש, ובוחן לב וחוקר כליות. כי מי שאינו מאמין באשר הוצאתיך מארץ מצרים אף באנכי ה' אלוקיך אינו מאמין... וזה יסוד כל התורה כולה. עכ"ל.

כתב הגר"א (משלי כב יט) עיקב נתינת התורה לישראל הוא בכדי שישימו בטחונם בה'.

והוא פשוט כי כשיאמין ב'אנוכי ה' אלוקיך' ממילא יאמין בהשגחה פרטית, או ישכון בטח שאנו, כי לא ירד לבבו אף בבוא עליו הסתרה, כי באמונתו ידע שתחת ההסתרה נמצא הקב"ה המשגיח עליו בכל עת ורגע, והכל מאתו יתברך באהבתו אליו לטובתו השלימה.

עצמו אחר כורא כל עולמים, בכל המצבים ובכל הנסיונות, ולקשר עצמו לעסוק בתורה"ק, בחיות בשמחה ובהתלהבות, ומתוך כך יהיה בכוחו להבקיע כל המסכים המבדילים וכל ההסתרות הקשים, וצריך כל אחד לחזור ולשנן ענין זה, לעצמו ולבניו ובני ביתו, ה' אמר לשכון בערפל, ונהורא עמה שרא, וכאשר נחזק עצמינו בזה, נזכה בעזה"י להתגלות הגדולה ולגילוי האור הגדול, בעת שאור חדש על ציון יאיר, כב"א.

24

בענין זה מצינו בדברי ה'חתם סופר' וי"ע (דרשות ח"ב רצט. ד"ה כ) כמה שאמרה נעמי בבואה לבית לחם ו'תאמר אליהן אל תקראנה לי נעמי קראן לי מרא כי המר ש-ד-י לי מאד' (רות א כ), כי הנה אחר ששני בניה של נעמי מתו על צניח, ונשארה יחידה בעולמה זולתי כלתה רות, הרגישה נעמי שאבדה כל תקוותה, ואף תקווה אחת קוותה שכבית לחם דר שאר בשרה וקרובה - בועז איש גבור חיל והוא שר ונכבד בישראל, כי בעלה אלימלך היה אחיו של שלמון אבי בועז (כ"ב צא), ואף היא הייתה בת אחי אביו של בועז (שם) וחשבה שכבואה לבית לחם יהיה לה בועז למשיב נפש. אך מכיוון שאין דרך הצנועות להתראות עם אנשים וכן נהגה נעמי - שלא מצינו שראתה נעמי את בועז ולא דברה עמו כלל, לכן היה בדעתה שתתקרב אליו ע"י אשתו - שתבקש מעמה שתדבר עמו בעלה בועז שידאג לכל מחסורה. והיה אך נכנסה נעמי לבית לחם והנה - מתה אשת בועז (כ"ב שם), כדכתיב (שם יט) 'יודי כבואנה בית לחם ותהום כל העיר' וברש"י 'ותיהום כל העיר - נעשית הומיה כל העיר, כולם נתקבצו לקבור אשתו של בועז שמתה

בו ביום'. באותה שעה הבינה נעמי כי אבדה גם תקוותה האחרונה - כי לא תוכל לפנות אל בועז דרך אשתו, ובכתה, ואמרה (שם כ) 'קראנה לי מרה כי הימר ש-ד-י לי מאד'. אך באמת כל זה היה לפובתה, כי כך התגללו הדברים שבועז נשא את רות כלתה לו לאשה, ומאז היה כל מחסורה על בועז, ולא עוד אלא שנולד בן לרות - ואז ותאמרנה הנשים אל נעמי ברוך ה'... והיה לך (כן זה) למשיב נפש, ולכלכל את שבתך, ותהי לו לאומנת (שם ד מז), ומאותו בן יצא דוד ושלמה, וממנו מלך המשיח. מכאן ילמד כל אחד לענינו, כשנראה לו כי אבדה תקוותו האחרונה, יסמוך לבו על ה', בידעה כי אדרבה מכאן תצמח ישועתו.

ושרדות החיים, בעול פרנסה בריאות ומלחמות היצר, בעת שהוא בבחינת מוחין דקטנות, ביום רעה, דייקא אז נבדק ונבחן קנין התורה של האדם, וע"כ הוצרכו עם בני ישראל לקבל את התורה דווקא באופן של חושך ענן וערפל, וכאשר מתחזקים באמונה תמימה ופשוטה, ומבקיעים גדול ההסתרות, אז מגלים ומוצאים בתוך הענן וערפל, את גדול זוך האור הטהור והמאיר שאין למעלה הימנו, הוא האור הברוק מתוך החשכה, להאיר מתוך חשיכה, שאור גדול יותר מאשר שרגא בטיהרא.

21

וכך אמר הכתוב (ד"צ ו, 3-6) 'אז אמר שלמה ה' אמר לשכון בערפל. ואני בניתי בית זבול לך ומכון לשבתך עולמים'. ופירש"י שם 'אז אמר שלמה - הואיל והבית מלא עשן עכשיו אני יודע שהשכינה שרויה בו בערפל כי כן דרכו דכתיב ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלקים ודאי שרצונו להתעכב בו. היינו שזה דרך הקב"ה, שהוא משפץ את שכינתו בתוך החושך ענן וערפל, שדווקא במקום החושך העב והכפול ביותר, בתוך ההסתרות הגדול ביותר, דייקא שם נמצאת שכינה, ונהורא עמה שרא, ואז מתגלה האור הטהור ומבהיק בכל העולם, וכאשר מבקיעים ומשברים המסכים המבדילים, זוכים ליבוא לאור הגדול והנפלא, נמצא מעתה שזה עומק כוונת בעל התפילה 'ונגלית עליהם בערפלי טוהר', שבאותה שעה של מעמד מתן תורה, זכו עם בני ישראל לראות שאין עוד מלבדו, ובתוך הענן חושך וערפל, הוא משרה שכינתו, ודייקא בתוך הענן והחושך, מצוי האור הגדול הגנוז לכל גבורי כוח עושי דברו המבקיעים ומשברים ההסתרות.

לכך ניתנה מצות הביכורים - ללמדנו שאפילו דברים הנראים לכאורה כדבר טבעי וכמנהגו של עולם, כגון צמיחת הפירות וגידולם בכל שנה ושנה, אינם אלא מעשי הקב"ה המצמיחם ברוב טובו ובגודל חסדו, ועל כן אין להתייחס אליהם כאל דבר המובן מאליו, שכן אף ענינים אלו מעוררים התפעלות, לא פחות מן הניסים הגלויים, וכפי שכתב בספר הדינוך (מצוה ה'): שורש מצות הביכורים: "בהיטיב אליו השם ברוך הוא ובברכו אותו ואת אדמתו לעשות פירות, וזכה להביאם לבית אלהינו, ראוי לו לעורר לבבו בדברי פיהו ולחשוב כי הכל הגיע אליו מאת ארון העולם".

מעשה יתבאר היטב מדוע נסמכה פרשת הביכורים לפרשת מחיית עמלק, שכן תחילה יש למחות כל זכר של 'עמלק', שמהותו היא כפירה בניסים, ולהוציא מליבנו את מחשבתו - 'אשר קרר', ורק אז יוכל האדם להכיר שגם דרכי הטבע - נס נסתר הם, וממילא יביא את הביכורים כהודאה לה' על הטובה אשר עשה עמו.

בזה תבאר היטב גם סמיכות פרשת הביכורים לפרשת התוכחה, שכן הקללות שבתוכחה הינן עונש על התכחשות האדם לטובה אשר מרעיף עליו הקב"ה, כפי שנאמר (שם כח, מה-מז): "ובאו עליך כל הקללות האלה... תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל", וכאשר אין האדם מכיר בטובתו של מקום וחושב כי 'כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה', סופו שימצא את עצמו מנוער וריק מכל טובה.

נמצא מבואר אם כן, מדוע נכתבה פרשת הביכורים בין פרשת עמלק לפרשת התוכחה, שכן מצות הבאת הביכורים באה להוציא מכפירתו של עמלק, אשר אינו מכיר בהשגחת ה', וללמדנו מהי ההשקפה הנכונה

על הבריאה ועל השגחת ה' בה - ובכך להצילנו מעונשה של התוכחה.

27 יום הביכורים - חיזוק האמונה

מעשה יתבאר היטב מדוע דוקא חג מתן תורתנו הוא יום תחילת מקרא הביכורים והבאתם, שכן במתן תורה הגיעו ישראל לדרגה הגבוהה ביותר של אמונה בקב"ה ובתורתו, כמו שנאמר בספר דברים (ה' לב-לח): "כי שאל נא לימים ראשנים אשר היו לפניך... הנהייה כדברך הגדול הזה או הנשמע כמהו. השמע עם קול אלקים מדבר מתור האש כאשר שמעת אתה ויחי... אתה

28 הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו, ולפיכך אין ראוי יותר מזמן זה להביא בו את הביכורים, אשר נועדו להשריש בלב האדם את האמונה כי כל אשר לו וכל אשר מתרחש סביבו - מיד ה' הוא.

יסוד זה צריך להנחות אותנו בכל ימי חיינו, וכפי שאומרים אנו שלש פעמים ביום: "מודים אנחנו לך... על נסרך שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת", בכך יכיר אדם ויבין שכל עניניו ומקריו "כולם נסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם... הכל בגזרת עליון".

29 תורתנו

הגאון רבי יעקב ניימן זצ"ל בעל דרכי המוסר הביא לזה משל נפלא משל לאדם שמתהלך באישון לילה, ואפילה בדרך והיה מבקש ומחפש את הדרך הנכונה להגיע למחוז חפצו, והנה הגיע האיש לפרשת דרכים אשר קבוע בו שלט המורה את הדרך בחיצים מכוונים לכאן ולכאן, אולם דא עקא החושך שורר ברחוב ואיננו יכול לקרוא היטב את הכתוב בשלט, לפתע הבריק ברק מן השמים ועלה בידו אותו רגע להביט בכתב שעל גבי השלט ולמצוא מענה למבוקשו וישם פניו אל הדרך הרצויה לו.

כן אנו בני האדם בעולם הזה, כולנו נצבים בפרשת דרכים כמגששים באפילה בביקוש אותו שלט לידע את הדרך אשר נלך בה, אולם החושך יכסה ארץ - חושך ההרגל ושגיות הזמן חולף על פנינו ומונע מעמנו ראות אמיתית עד בא היום של מתן תורה החולף עלינו כברק של שחר מאיר את עינינו לראות נכוחה את דרך האמת, אמנם חולף במהרה אותו ברק הבריק וזהו ואיננו אך אותם שעות אשר האיר את חשכתינו, די לנו בהם להאיר לנו את דרך הישרה דרך התורה והמצוה, ולאורו של אותו יום הגדול נסע ונלך.

נמצא כשיש אור גדול - יום גדול אפשר להשיג דרכו מה שמשיגים בשאר החגים בז' ימים, וזהו סגולת האור שביום חג השבועות.

30 Living Inspired - R. Taft

In all these applications, and in fact in all of life, the challenge of the second phase is to remember the first, to remain inspired by that memory and to use it as fuel for constant growth. The Rambam describes life as a dark night on a stormy plain - lashed by the rain, lost in the darkness, one is faced with despair. Suddenly, there is a flash of lightning. In a millisecond the scenery is as clear as day, one's direction obvious. But just as soon as it is perceived it disappears; and one must fight on through the storm

שיחה בא. נעימות התפילה ג' שיחת חג השבועות קצה

גודל חשיבות עבודת התפילה בחג השבועות, ובפרט ברכת "אהבה רבה"

כבר דיברנו בשבוע הקודם איך שעיקר הצלחת האדם בתורה ועבודת ה' תלויה באופן כוונת תפילתו, אשר היא הצינור והכלי להשפיע עליו שפע של תורה ויראת שמים, ושהיא מעיקרי ההכנות לשבועות, וכאמת רואים אנו דבר זה מסדר העבודה בחג השבועות עצמו, דאף שמעיקרי עבודת היום הוא עסק התורה, התיקון של ליל שבועות, קריאת התורה, והלימוד שכל אחד צריך ללמוד בשעות הפנויות, אך בכל זאת עבודת התפילה ביום הזה היא ג"כ מעיקרי עבודת היום, כמו שכתב מרן החיד"א זי"ע בספרו שמחת הרגל (לימוד א') וז"ל: והגם אשר זכה לנגד שינה מעיניו ויאר את הלילה הקדושה הזו, "הכל הולך אחר החיתום - להתפלל התפילה וקריאת שמע כהגון" עכ"ל, ובהמשך דבריו

הלכה

פרשת נשא

והלבוש

כתב דאם מולצין בתפילה ביום זה, או ח"ו יצא שכרו בהפסדו עיי"ש, הרי שמעיקרי עבודת היום הוא התפילה, וכן מצינו בספח"ק דבשבעות יש לתפילה כח נפלא וסגולה מיוחדת שתעשה פרי למעלה ותתקבל ברחמים וברצון, כמו שכתב בספר הקדמון צדור הדיים (שער תרע"א בי דינא, לחג השבועות) ח"ל: ויום זה מסוגל לאיש הנלבב לבקש ולחנן על נפשו שתמצא חלקה הנחלק לה בסני וכו' עכ"ל. ובספר גנוי ישראל (שבועות תרפ"ה) כתב שאם יתפלל אדם ביום זה לקבל שפע התורה, יושפע עליו השפע בכל הענינים, רפואות וישועות, פרנסה בהרחבה, וחיים טובים וארוכים וכו' עיי"ש, הרי שכל ההשפעות הנפלאות של שבועות אפשר לקבל ע"י כח התפילה ביום הזה.

אך בהא גופא מצינו, כי עיקר הדגוש והעבודה הנפלאה בתפילתם של צדיקים בשבועות, היה בברכת "אהבה רבה", אשר צדיקים האריכו בה מאד והשקיעו בה כל כוחותיהם, והיו נעים בכבדות גוראות בהתחננם אל ה' שיאיר עיניהם בתורה ובעבודה, וכמו שמואב על הרה"ק מראשפי"ן זי"ע דעיקר מה שהאריך בתפילתו בשבועות היה בברכת אהבה רבה,

ובאמת לא רק הצדיקים עצמם השקיעו כל כוחותיהם בתפילה זו, אלא אף דרשו מכל אחד ואחד להתאמץ כפי כוחו ולהשקיע הרבה יגיעה בתפילה זו לעורר לבו לדביקות אמיתית בהש"ת, כמו שמצינו הפלגה גדולה מאד בספר דמשק אליעזר (ח"א דף סא): מהרה"ק ר' אליעזר צבי מקמארנא זי"ע שכתב ח"ל: ולדור מאד באמירת "אהבה רבה" קודם ק"ש שהיה כבונה גדולה ובדביקות הבורא ב"ה אין שיעור, שיהיה קשה להוציא כל תיבה ותיבה מחמת אהבת הבורא באמונה שלימה בהתפשטות הגשמיות מכל וכל עכ"ל. וכמו שבימינו א"א להבוע מדריות כאלו, אבל לכה"פ להתעורר מעומק הלב ולבקש רחמים ותחנונים שנצליח בתורה ועבודת ה', יכול כל אחד אף בימינו, ועל זה צריכים אנו להשקיע מיטב כוחותינו בחג השבועות הבעל"פ.

והנה אחת הטעמים שצדיקי הדורות השקיעו עבודה רבה ועצומה דווקא בברכת "אהבה רבה", כי מובא בספח"ק משל נפלא על עבודת התפילה בשבועות, למלך גדול שהיה עומד לעשות שמחת נישואין, והכריז שביום חתונתו יתן לכל המשתתף בשמחתו את כל מה שיבקש ממנו, וכך היה, כשהגיע יום חתונתו היה כל אחד נרחף למלך לבקש ממנו שאלתו, והמלך נהן לו כאוות נפשו. בין המשתתפים היה שם עני אחד שג"כ היה דוחף עצמו בכל כוחו לנשט אל המלך ולבקש ממנו בקשתו, ויהי כשזכה אחר רוב התאמצות ויגיעה לבוא לפני המלך, ביקש מהמלך רק דבר אחד - שיתן לו פרוסת לחם יבישה לחיות נפשו, כי עדיין לא אכל היום את מנתו אשר רגיל בה. במובן אשר כל מי שרק שמע, בקשתו זאת פרץ בצחוק, והו כל מה שאתה מבקש מהמלך ולא יותר? הלא תוכל לבקש על עושר רב, כסף זהב ומטמונים, בתים שדות וכרמים, עד שתהפך להיות עושר גדול ברגע אחד, ובמקום זה תשאר עם קמנתך וצמצומך? ברב-הזה הוא בשבועות שהוא בבחי' נישואין של הקב"ה וכנסת ישראל, כמו שאמרו חז"ל (מד"ר שה"ש ג, ב) על הפסוק (שה"ש ג, יא) ביום חתונתו וביום שמחת לבו, דזה קאי על יום מתן תורה שהוא בחתונה, ואז המלך מלכי המלכים הקב"ה מחלק מתנות לכל המשתתפים בשמחתו, וממלא את כל משאלותיהם, וצריכים אנו רק להתחכם ולא לבקש קטנות ומדריות מצומצמות בתורה ובעבודה, אלא לבקש על שפע גדול של התעלות, והצלחה אדירה בתורה ועבודה, בבחי' שפכו תפילות "בעושר" (מד"ר בראשית סג, ה), "הרחב" פד' ואמלאהו (תהלים פא, יא), בלי לחסוך שום בקשה על שום מדרגה בתורה וירא"ש, וכמה שנרבה לבקש, נקבל בשפע יותר, ולכן שפיר מובן סיבת הדבר שהצדיקים האריכו דייקא בברכת אהבה רבה, כי בה מפרטים ומבקשים בהרחבה את כל פרטי הצלחה בתורה - להבין ולהגיד, לשמוע, ללמוד, לשמור, ולעשות, ולקיים, וכו', אשר בכל אלו הבקשות נכללו מעלות ומדריות גדולות בהצלחת התורה, זה ע"ג זה, (כמו שנפרש להלן בעוה"ש"ת), וכן מבקשים על מדריות גדולות של דביקות בה', והאר עינינו, ודבק לבינו, ויחד לבינו וכו', אהבת ה', יראה עילאה, יחודא עילאה וכו', אין חוסכין שום בקשה, וכל המוסף מוסיפין לך.

והנה ידועים דברי האוה"ם הק' (שמות ס, כ) שצ"ח מהוה"ק (ווי"מ ח"א טו, א) כי הגאולה מגלות זה הוא תלוי בזכות משה, וכוסף וזוה נתארך הגלות, כי כל עוד שאין עוסקים צמורה וצמנות אין משה חפץ לגאול עם צנלנים מן המורה, ובשבעות לאשר בני ישראל מקבלים עליהם עול המורה, או הזמן מסוגל להתפלל ולעורר רחמים שיהי גאולה השלימה בזכות קבלת המורה וקבלת עול המורה של יום הזה.

34

שבועות נקרא צמורה יום הזכורים, ופי' רש"י (פסחדרי י"א, ז ד"ה פל האני), שנקרא יום הזכורים בגלל הצמח ציכורים של

כל יחיד ויחיד, הרי שיום זה נקרא צמורה על שם מנות ציכורים, ולמידין לנו מזה, כי עבודת היום הוא תפלה, עפי"ד המדרש מחנומא (ר"פ כי תבוא) לפה משה צרות הקודש וראה שצית המקדש עמיד ליחרב, והציכורים עמידין ליפסק, עמד והתקין לישראל שיהיו מתפללין ג' פעמים בכל יום, הרי שענין ציכורים צומיניו נתון עומק הגלות הוא עבודת התפלה ג' פעמים ביום, ומזה לנו למדש כי עלרת הנק' יום הציכורים הוא יום תפלה, וכן להתחזק בעבודת התפלה.

ויש לכל אחד הכח להתחזק בתפלה, בזכות של דוד המלך ע"ה, כי דוד הי' מלאות של תפלה כמו שאמר על עצמו (תהלים קט, ד) 'ואני תפלה', שכל מהותו ועממותו הי' תפילה. ובכוחו יכולין בני ישראל לצוא להתפלל לפני ד' כראוי, ובשבעות יש לנו פנחו של דוד המלך, שנולד אז (כמו שהביא הסערי משונה סי' תל"ד ו' גסס הזכור שור), פי' שאז נתגלה כוחו לכלל ישראל. ובעת הזאת נתוסף כוחו של הג' רועים שנסתלקו, והג' רועים ציחד עולים בגימטריא 'תפילה', ולכן נמסור בזכותם בעת הזאת כח תפילה מיוחדת, והוא עת רצון להתפלל לפניו יתברך, כי צפירתם ידקיק נמסור עת רצון, ובאלו ג' יחד נמסור עת רצון מיוחד.

35

בריתב בקרבן תמיד (נמדנר כח, ו) עולת תמיד העשיה צהר סיני, הרי שענין הקרבן מתייחס להר סיני, ואמרו חז"ל (נרכות טו, ג) תפלות נמקום תמידין תקטום, הרי שכן התפילה הוא גם עשוי צהר סיני, ומזה למד השפ"א, (פינחס, ח"ט) כי עבודת התפילה שייך למעמד הר סיני, וא"כ ציוס הוא שחזר ומאירים הארות שהיו לבני ישראל צהר סיני, יש לנו היכולת להתלחז צמח התפילה העשוי צהר סיני, ולהמשיך מנח מעמד הזה את התעוררות התפילה על כל השנה, שיהי התפילה גאופן שהיתה עשוי צהר סיני, לא באופן של מנות אששים מלומדה,

Bestow upon us, O HASHEM, our God, the blessing of Your appointed Festivals for life and for peace, for gladness and for joy, as You desired and promised to bless us. [Our God and the God of our forefathers, may You be pleased with our rest.] Sanctify us with Your commandments and grant us our share in Your Torah; satisfy us from Your goodness and gladden us with Your salvation, and purify our heart to serve You sincerely. And grant us a heritage, O HASHEM, our God — [with love and with favor] with gladness and with joy — [the Sabbath and] the appointed Festivals of Your holiness, and may Israel, the sanctifiers of Your Name rejoice in You. Blessed are You, HASHEM, Who sanctifies [the Sabbath] Israel and the (festive) seasons.

36-6-

36a

והנה ידועים דברי האוה"ם הק' (שמות ס, כ) שצ"ח מהוה"ק (ווי"מ ח"א טו, א) כי הגאולה מגלות זה הוא תלוי בזכות משה, וכוסף וזוה נתארך הגלות, כי כל עוד שאין עוסקים צמורה וצמנות אין משה חפץ לגאול עם צנלנים מן המורה, ובשבעות לאשר בני ישראל מקבלים עליהם עול המורה, או הזמן מסוגל להתפלל ולעורר רחמים שיהי גאולה השלימה בזכות קבלת המורה וקבלת עול המורה של יום הזה.

* תפילות ה"י"ט של שבועות מצריכות חיזוק מיוחד שלא להתנמנם בשעת רצון. ידוע בספרים הק' שנוסף של שבועות הוא עת רצון. כשנת "נעילה" ביום הכיפורים, וכמנחה בשבת. ב"ש"ש נעילות" אלו נשפעת ממרום סייעתא דשמיא של רחמינות.

ס"א

בוצינא שבועות דאורייתא רלו

בעת שהיה צריך להסתיר עצמו ולנהוג כמי ששף מדעתו, מהו אומר (ס"ג) 'אברכה את ה' בכל עת תמיד תהלתו בפי', כי דייקא בעיתות אלו נגלה סיוע מיוחד לכל אדם שיכול להגביה עצמו ולהתקרב אליו יתברך.

ובאמת אחר המכה חדל לשורר, וזה הכוח דוד המלך ע"ה שמתעורר בכל שנה ביומא דהילולא דיליה לכל איש ישראל, שיוכל להתקרב ולהודות בכל המצבים והזמנים, יגם מי שעומד בבחינת ויעמדו מרחוק, בעמידה בשמאל, אמנם מרחוק ה' נראה לי, יכולים לשוב ולהתקרב ביתר שאת ועוד.

י"ט שבועות, יומא דהילולא של דוד המלך ע"ה, דוד המלך היה בזאת הבחינה שהיה משורר ומבקש להתקרב דייקא בהיותו מרוחק, והמקראות הגבוהים ביותר שמבקש וכוסף להתקרב לאלקים, כולם נאמרו בעת גלותו ועוניו, ראה מה כתיב בו (מס"ג ס"ג) 'מזמור לדוד בהיותו במדבר יהודה', שהיה במקום הקשה ביותר, מקום רעב ומוות, ודייקא שם זעק ואמר 'צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ ציה ועייף בלי מים' (ס"ג) כי דייקא מי שהוא מרוחק ונמצא בבחינת צמא למים, אין מים אלא תורה, יש לו סיוע גדול לשוב ולהתקרב אליו יתברך שמו. וכן בהיותו מגורש מביתו, לדוד בשנותו את טעמו לפני אבימלך ויגרשהו וילך' (ס"ג) (ס"ג).

ב. ולבר מהבקשות על ה"י"ט עצמו, רצון אבינו שבשמים שנבקש על הכל, רוחניות

גשמיות, על עצמינו, על הילדים, על כלל ישראל, על משיח, כל אחד יודע כמה היצר אורב לנו, מתגבר, מתחדש, בכל יום, מבקש המיתו, השונא הגדול, ירגיז אדם, הבא להרגיז הולך על היצר הרע, כדאי מאהבת שלום, ועוד, ז"ע, ער לאוט נישט קיין מנוחה ממש"י,

אלע שערים זענען אפען"י, נבקעו עלינו ונתחננו, רצון אבינו שבשמים שנבקש ונתחנן על הכל ממש, בפרטות, כדאי בזה"ק, תעבדון את האלוקים על ההר הזה, עבודה שבלב זה תפילה, בעטען אסאך אסאך, אויף אמונה"י, בשחוק, יראה, אהבה, דביקות, קיום כל המצוות כמחשבה דיבור ומעשה, תשובה, מחילה, תורה, התמדה, יגיעה, ידיעה, כשרונות, כוחות, דביקות בתורה"ק, רציפות, התמדה, חשק, עריבות, והערב נא, טעמו וראו, תפילה, הכנה לתפילה, השכמה, טהרת הפה, והעינים, והרמ"ח והש"ה, קדש עצמך, תיקון כל המידות בשלימות, כפרט המידות שידועים שהיצר מטריד בהם, שלא נגרום ח"ו שום עגמת נפש ושום חלישות הדעת לשום יהודי, שפע גשמיות, בני, חיי, בריאות השלימות, פרנסה, שלא יהי' שום חובות.

No matter what David experienced — good or bad, bitter or sweet, failure or fortune — he never ceased praising and thanking God. What was the secret of his mysterious ability to rise above every circumstance?

R' Yonasan Eibeschutz, a man who was himself no stranger to suffering, writes in *Yaaros Devash* that the riddle of David's incessant singing and good cheer can be solved בְּכֹנֶן, with the harp. A careful study of the workings of a harp will give us an insight into David's management of troubles and trials and will serve as a model for our own lives.

The harp emits the richest sound when its strings are very taut. The harpist then plucks them, stretching the strings even more tightly before releasing them to vibrate resonantly.

* David saw himself as a musical instrument created for the purpose of making music for God, a music which would be made even sweeter and stronger by tension. Crises tugged at him from all sides; he was torn in every direction by an endless stream of problems and tribulations. While others might dread such difficulties, David saw himself as a harp, whose strings must be pulled tightly to make music — and which, unplucked, remains entirely mute.

Thus, David's approach to affliction is no enigma at all. To him, adversity was not an unwelcome intruder, but rather an essential catalyst for a meaningful life. He sang constantly, under all circumstances, for he was delighted that God endowed him with the strength and skill to make the best of every situation.

identified three primary "prayer personalities" which serve as models for all supplicants:

- 1. תפלה לעני — A prayer of the afflicted man.
2. תפלה למשה — A prayer of Moses.
3. תפלה לדוד — A prayer of David.

The first category, that of the afflicted man, is a general one which includes all those who stand in prayer; for no man may come before God unless he assumes the humble posture of the afflicted supplicant, who realizes his own worthlessness and understands that he has no other recourse than Divine mercy. Thus the עני, the afflicted man, is described by David as בִּי יַעֲטוּף, which literally means he who envelops, because his attitude in prayer is appropriate for everyone who prays and is therefore universal. The afflicted supplicant surrenders his entire being to the Almighty. He resembles the mother who frantically beseeches God to have mercy upon her child; and indeed, one must pray as though his very life depends on it.

After assuming the beseeching attitude of one who is afflicted, the supplicant may then choose from the two sub-categories of prayer that one which is appropriate for his individual personality.

A prayer of Moses is the prayer of the intellectual, the analyst who seeks deep meaning in every word and phrase. The category is named for Moses, the greatest prophet of all time, who comprehended clearly the messages and effects of his prayers. The authors of the prayer texts we use today, the Men of the Great Assembly (350 B.C.E.), also understood these effects and invested every letter and word of prayer with layers of meaning so that the utterances have cosmic effect [see Overview II to ArtScroll Shemoneh Esrei]. The prayer service of the intellectual is characterized by deep internal stimulation.

* The third and final prayer heading is the second sub-category, A prayer of David. In contrast to the more internal style of the intellectual, this prayer is offered by the man of emotion, who trembles and throbs as he pours out his soul before God. It is the melodious, passionate prayer of David, "the Sweet Singer of Israel"; it is the rapturous entreaty of the pious chassidim, who thirst for God with intense love.

42 Within the soul of every Jew is a little bit of the spirit of David, a tiny ray of light from Moses' mind and a teardrop shed painfully by the afflicted man. Everyone is capable of introducing into his prayers some of David's intense feelings of love and yearning for God, some of Moses' clear vision and intellectual comprehension and some of the afflicted man's sense of surrender to God. When all the strands of these diverse "prayer attitudes" are skillfully interwoven, they form a beautiful prayer glorifying God and drawing man closer to Him.